

Mathias Simensen

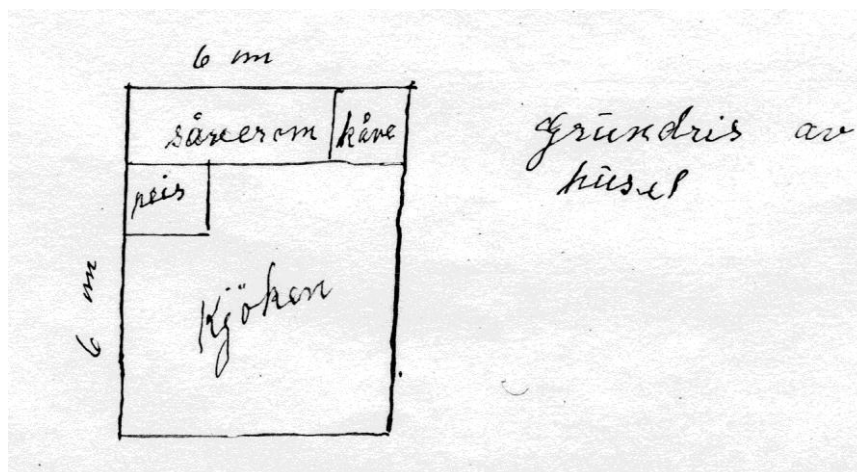
Nedskriverens navn	Mathias Simensen
Adresse	Vestre Gausdal
Fødselsår	1886
Fødested	Vestre Gausdal

Er det egne opplevelser som skildres? Ja

Mine foreldre var tjenere og var fødte År 1860. Jeg er født på Bøiet i Vestre Gausdal, og jeg var med mor der hun tjente, så Barndomshjemmet midt var der mor tjente, og andre søsken har jeg ikke.

Da jeg blev gift 1907 21 år var det og søke og skaffe sig et hjem og da var det så naturlig å søke å få sig et husmandsbruk, de første par år flyttet jeg to ganger, men så kom jeg til Evenvoldsveen som hørte under Gården Evenvold i Vestre Gausdal, denne plassen var svært dårlig brukt og bestod for det meste av kratskog, og det vetsle som var rydet var svært dårlig. Hvem som har rydet plassen ved jeg ikke.

Det jeg avlet på bruket de første årene var Poteter, så vit vi hadde til husbehov, men Korn blev det ikke rart med. Fruktrær og Berbusker fantes ikke, på bruket kunde jeg få et par Kuer av foret jeg kunde skrape samene om kveldene og om natten for om dagen skulde jeg vere i Garden, beiteret hadde jeg i skogen som fellesbeite. Ved skulde jeg ha efter utvisning og nogen andre rettigheter var det ikke. Husene på plassen hørte Evenvold til og skulde håldes vedlike av dem, men det blev ikke gjort noget med mindre det holt på og ramle samene og da det aller nødvendigste og det ofte med stort gnål. Plassen er nu selveierbruk og overtat av nedskriveren, husene er de samme men er en del resturet stuen var 6x6 meter med to rom og dertil en diger Peis så det var en beskjeden plas vi hadde til rådighet da vi har opfosret 7 barn. Inboet var bare det aller nødvendigste og senger var store dobbeltsenger og det låg både 2 og 3 i ver seng for det var ikke plas til fler og ikke var det så greit og anskaffe flere heller. Kosten var det nok så som så med på en Husmandsplas den tiden, men når det var lidt til vert mål så var vi fornøyde og jeg tror folket var mer fornøyde da en nu. Husmanden hadde kosten på gården og der var det nok mat den tiden for dem produserte det meste av maten selve.

Det kunde nok hende at vi fik kjøpt enkelte varer av brukeren og da blev det brukt den almindelige dagspris. Angående støte så forekom det ofte at en måte få støte fra Kommunen eller Forsorgsvesenet som det kaltes eller Fatigkassa. Klærne var det en gik og sto i og barna måte bruke klæder og sko efter verandre, og noget som hette yttertøy var det en skjeldenhet nogen havde.

Husmandsplikten var å arbeide på gården og den bestod av vår 18 dage slåten 18 dage 4 mål at skjære med sigd og 12 dage om høsten og 18 dage om vinteren og med dette var plassen betalt. Men vis det hente at husmanden ikke møte til arbeide når han blev tilsagt så var det og si ham ut og vis han da ikke flyttet til fassat tid så var det bare og tilsi Lensmannen til og kaste ham ut og det på bar bakke uten nogen omsorg for enten dem hvade nogen sted at flyte in igjen.

Arbeidet bestod om sommeren av almindelig gardarbeid og om vinteren var det Tømmerkjøring og Fjelkjøring og når en skulde reisse til fjels efter høy så var det at reise om kvelden og kjøre frem til sæteren om natten, og det havde en ikke noget extra for, så det blev mange dage en ikke fik nogen løn for, og så var det med i akorten at en skulde arbeide på gården det en havde rå med og da blev det meste av arbeidet på plassen og utføre om kvelden og om natten når en var ferdig i gården og forøvrig av Kone og barn, for når en havde en stor barneflokk og skulde forsørge så havde en ikke råd til at skåfte på gården og vere hjemme om dagen, og lønnen va da Kr 2. i slåten og Kr 1. for resten av året.

Min Kone arbeidet ikke på gården, men jeg har hørt at det var almindelig for i tiden. Husmandskontrakt havde jeg ikke det var bare en muntelig forlik og da heter det at er ikke kontrak utstet inden 2 år så skal en ha plasen på livstid, vel og merke vis en svarer sine forpliktelser til ret tid.

Vis han havde plassen på opsigelse så skal opsigelsen finde sted før 29. september til fraflytelse 3. mai, og nogen erstatning tror jeg ikke nogen fik om de havde forbedret plassen.

Det var almindelig at når det var Bryllup eller Begravelse at Husmannen var med og tog imot Hestene og stelte dem, og om kvelden når dem skulde reise så var det og sette for til gjestene. Slåtegraut og skurdgraut var det almindelig brukt men det var helst på en arbeidsdag, men da blev de Husmend som ikke var på gården den dagen blev bedt, men det var nåk skjelden at kone og barn var med.

Det var nåk stor forskjel på Husmand og gardbruker, ja freksempel det kom en husmand til gården så var det å gå kjøkenveien, men kom det en gårdbruker så blev han bedt in i bestestova og der traktert både godt og rikelig.

Når husmannen døde og det skulde vere gravøl, så var det nok en skeldenhet at husbonden holt gravøl og når husmannen var borte så var det for enken at flyte fra plasen så fort som mulig, og husbonden havde ingen omsorg verken for enken eller barna, og var det ikke nogen anden råd så måte forsørgsvesenet ta sig av dem og skaffe dem hus, og nogen erstatning fik de nok ikke om de havde forbedret plassen aldrig så meget.

Skolegangen min var den almindelige folkeskolen og nogen anden skole har jeg ikke hadt.

Midt forste arbeide var som gardgut, og det var på den gard jeg havde vert med mor der hun tjente, fortjenesten det forste år var Kr 50.00 femti kroner og fulle klær, som bestod av en Dres og 2 par sko og kost og logi. De glæder og den moro som ungdommen havde den tid var svert begrenset det almindelige var at ungdommen samledes gjerne på en slete et eller andet sted, og der morede sig som de best kunde, det kunde vere en som havde et mundspil som kunde spille lidt og så blev det en svingom eller en kunde leke sisten og ellers lidt av vert, ja dete var om sommeren, men om vinteren var det og samles i en husmandsstue til lidt moro, det var noget vi kalte bearlag, og da var det en gang guttene og en gang jentene som sto for lidt bevertning.

Jeg kom i fast arbeide da jeg var 15 år, og da som gardgut og det var da ikke nogen masskinner så det var å bruke handredskap slik som i slaten var det og bruke gjå og breie med rive og da kunde det på en midelstor gård være en 5-6 karer og 1-2 kvinder som drev med ånarbeide, og så blev det skurde og da var det og bruke sigd eller skjyre som vi kalte den, og da var det almindelig at man skulde skjære et halvt mål om dagen, og vis mand greide mer pr dag så kunde en få fri, eller en kunde få betaling for det en skar formeget, det var almindelig Kr. 1,50 pr mål.

Boligforholdet var nok som oftes så som så det var almindelig at Tjenere havde sit verelse i drengestuen eller storhus og da både karer og kvinder på same rom og det var også brukelig at dem låg i Fjøset, det er det så vidt jeg har vert med på i min barndom.

Så var det lidt om foreningslivet den første forening jeg var med i var Småbrukarlaget, jeg har vert medlem der 35-40 år og har vert lagets Formand i mange perioder. Det jeg har haft størst interesse av er bedre kår for småbrukere og husmend, og vi har da fått en hel del forbedringer for disse. Og så har jeg vert med i Arbeiderlaget siden det blev stiftet, og før var jeg med i det Radikale folkeparti, og i skog og land. Og i 1917 var jeg med og stiftet Brua Samvirkelag og har siden vert knytet til laget som Revisor i mange år, og nu som Formand.

Tilleggsopplysninger.

Da jeg er bet om svar på en del spørsmål skal jeg prøve og svare så gådt jeg kan.

Innboet var nok så som så, det bestod av 1 Komode og 6 stoler som jeg kjøpte på avbetaling dise kostet den gang Kr 24.00 for 1 Komode og Kr 14.00 for 6 stoler en forholdsvis besjeden pris i dag, men enda var det nok bare med den aller største møyen jeg klarte og få betalt disse ting, noget skap havde vi ikke den gang men det var og sette op hyller hist og her på veggene så vidt en kunde greie sig. Bord havde vi et gammelt bord som var hjemmelaget, og gryter og kjeler var det nok ikke mange av bare så vidt en med nød kunde klare sig til ver tid, men det hente det var en auksjon og da var det en kunde få tak i enkelte ting som en syntes en havde bruk for, for den tid var det 3 måneders henstand med betalingen på slike auksjoner og da tente en ikke på at en skulde betale nogen gang så det var nok ofte svert vanskelig at skaffe penger til at betale med når den tid kom.

Vad angår senger så var det halm til fyl med et var over og var det ikke noget andet så brukte vi en almindelig striesæk, og over var det noget vi stikteppe, det var samenstikket av gamle plag som ikke kunde brukes til noget andet, noget sligt ulteppe eller vatteppe var noget vi ikke viste om den tid, og det var nok bare bra for vi havde ikke noget at kjøpe dem for heller. Va

vand angar så har det vert at bære det sirka 150 meter opp for bakke og det var det konen som gjøre for det meste for jeg på gården og kom ikke hjem før ved 9 tiden om kvelden og da lite lysten til at bære vand, og som almindelig havde jeg vedhugging, men eftersom barna blev såpas store så var dem med og hjelte til, dem brukte små span men når det er mange så blir det en hjelp for mange bæke små gjør en stor å. Ja vandspørsmålet er ikke løst den dag i dag, men nu er jeg hjemme og har hest så jeg delvis kjører. Så var det va vi spiste det er det ikke gådt at svare på men jeg skal prøve så gådt jeg kan, til frokost eller Fyrudugur som vi kalte det var det ofte brukt potetvaffel, for når en skulde ha barna på skolen så måtte dem ha med sig Brødsriver eller kakusriver som vi sa, og det var nok ikke ofte en kunde bruke brød hjemme, så var det dugur der kunde det være så forskjellig det kunde være grøt somme tider kogt av melk og somme tider kogt av van, og det kunde være såll som bestod av flatbrød og melk og ellers mate en bruke det en havde, til middag kunde det være kål kogt på kjød elle flesk, og det kunde være tulasupe kogt av van og lit mel med lidt ost til, og det kunde være pannekake og til kvelds var det Sil og Peteter eller Peteter og melk, ja dette er nogen av de retter som blev brukt den tid men da var det nok ikke så greit at vere husmor lite at kokke av og mange munner og mette.

Plassen kjøpte jeg våren 1952 efter en del forhandlinger men vi blev ikke enige om prisen sa jeg måtte henvende meg til Jordstyret og få deres bistand det var prisen det stod på, men da Jordstyret kom blev vi da endelig forlikte prisen han forlangte var Kr 7000 tusen og jeg havde bydt 5 tusen resultatet blev at jeg måtte gi Kr 5 tusen og 5 hundre. Kommunen garanterte da for et lån i Bustabanke stort 4 tusen 9 hundre og Kr 600 hundre betalte jeg kontant. Bruket liger lidt avsides uten Veg og noget over 600 meter o.h. og da jeg kjøpte uten lys.

Ja vordan og nar jeg blev med i foreningslivet det er ikke så godt at si men jeg har sikkert med i Arbeiderbevegelsen 45-50 år, og årsaken var sikkert det forhold som herket blant arbeidere og Husmen, for flere mates mere en en som står alene, og omtrent det same nar det gjelder samvirke og skog og land det er sikkert at det dise foreninger har utretet er tilbeste for det arbeidende Folk, men det er det nok bare så vidt dem tror dem som ikke har opleft andre tider en i dag.

Den gamle husmansvisen har jeg både haft og kunnet men den er blit borte for mig, og nu har jeg glemt den så det er bare enkelte strofer jeg husker.